

SINIRLARI AŞAN BİR MASAL

Dr. Leyla Coşan*

Masalların özel ve kendilerine has atmosferleri, sadece çocukları büyülemekle kalmayıp yetişkinleri de bambaşka dünyalara sürüklemektedir. Masallarda her şeyi bulmak mümkündür. Düş sınırlarımızı aşan unsurlardan tutun da adalet ve iyilik duygularını pekiştiren unsurlara kadar pek çok düş ve duygu masallarda yerini almaktadır. Masallarda hiçbir şey imkansız değildir, yoksullar zengin olabilir yada tam tersi gerçekleşebilir, yoksul ile soylu olanlar evlenebilir, çünkü sınıf ayrımı önem taşımaz; cüceler, periler ve devler masallarımızda yerini alırlar. İyi yürekli bir kahraman masalın sonunda bir takım sınavlardan sonra, hak ettiği zenginliği ve mutluluğu bulur.

Masallardaki tüm bu güzelliklere rağmen, masallar yüzyıllar boyunca gereken ilgiyi görmemişlerdir. Ancak buna rağmen masallar yine de yazarlara ilham kaynağı olabilmiş ve birçok yazar eserlerinde masal motiflerine yer vermiştir.

Ama bu çalışma gereği üstünde duracağım konu, masalların evrenselliğini bir masala dayanarak anlatmaya çalışmaktır. Bunun için de bizim Sırmalı Pabuç diye bildiğimiz masalı Almanların Aschenputtel adlı masalı ile karşılaştıracam. Çünkü Sırmalı Pabuç bizim Kül Kedisi diye bildiğimiz Türk masalının bir varyasyonudur.

Ancak bu karşılaştırmaya başlamadan önce masal kelimesi üzerinde durmak istiyorum.

Gündelik hayatımızda masal kelimesi esas anlamının dışında iki anlamda kullanılmaktadır. Bana “masal anlatma” dediğimizde, karşımızdaki insanın sözlerine inanmadığımızı belirtiriz ve o kişinin ustaca yalan söylemiş olduğuna inanırız. Bu anlamı oldukça olumsuz olmakla birlikte, “masal gibi” dediğimizde, ise olağanüstü, büyüleyici bir şeyle karşı karşıya kaldığımızı belirtmiş oluruz. Bu anlamı ise ilki gibi olumsuz değildir, tam aksine bir güzelliği bir olağanüstülüğü vurgulamaktadır. Bu iki kullanım şekli Almanca’da da mevcuttur. Masal kelimesinin esas anlamına ve kökenine indiğimizde ise, yine farklı anlamların ortaya çıktığını görmekteyiz.

“Kamûs-ı Osmâni’ye göre ‘masal’ kelimesi ‘mesel’in değiştirilmiş şeklidir. ‘Mesel’, halk dilinde meşhur olan, âdap ve öğütleri anlatan söz demektir. ‘Darbı mesel’, atalardan kalma hikmetler, ibretli sözler anlamındadır. Buna göre, ‘masal’ Arapça bir kelime olan ‘mesel’ den çıkmıştır.” (Tezel 1, 1997: IX)

Almanca’daki “Märchen” (masal) kelimesine bakacak olursak, bunun Yüksek Ortacağ kelimesi olan maere’den türediğini görmekteyiz. Maere’nın esas anlamı ise haber idi. (Panzer, 1973: 84)

*Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü

Masallarda hem yer hem de zaman bilinmez. Masallar bilinmeyen bir ülkede bilinmeyen bir zamanda gerçekleşen büyüleyici ve olağanüstü olayları anlatmaktadırlar. Masalların başında bu yüzden genelde gerçek zamanla ilgisi olmadığını belirten bir giriş bölümü vardır. Bir varmış bir yokmuş gibi, yada Evvel zaman içinde... gibi. Ayrıca Türk masallarında masalın başında bir de tekerleme vardır. “Tekerleme, bütünüyle kelime oyunlarından, birbiriyle pek ilgisi olmayan, ama dinleyicinin ilgisini masala çekmek için bir araya getirilmiş sözlerden meydana gelir. Tekerlemenin asıl güzelliği de, bu birbiriyle ilgisiz kelimelerin bir araya getirilişindeki düzen ustalığındadır.” (Tezel 1, 1997: XXI) Tekerlemenin aslında masalın kendisiyle bir ilgisi yoktur. Buradaki amaç dinleyiciyi masala hazırlamak ve masalın gerçekle ilgisi olmadığını hatırlatmaktır. Alman masalların giriş cümlesi de tıpkı Türk masallarında olduğu gibi zamansızlığı vurgulayan bir giriş cümlesi içerir, “Bir varmış”, yada “Eski zamanlarda” gibi. Masallar ayrıca belirli kişileri temsil etmeyen bir yapıya sahiptir, bu sebepten de isimler ya sıradan isimler, yada yaşanan olaylarla ilgili olarak uygun görülen isimlerdir. Yer ve mekanın da belirtilmediğini önceden vurgulamıştım. Ancak büyüleyici uzaklıkta bulunan egzotik ülkelerin isimleri verilmektedir. Örneğin Türk masallarında başta Hindistan bu büyüleyici uzaklığı temsil ederken, Alman masallarında ise İspanya, Türkiye ve başka birçok ülke bu görevi üstlenebilmektedir.

Aschenputtel ve Sırmalı Pabuç masallarının karşılaştırması

Her iki masalın kahramanları yaşadıkları olaylarla ilgili olarak adlarını almışlardır. “Aschenputtel” masalının kahramanı olan Aschenputtel sürekli olarak iş yapmak zorunda olduğundan ve bundan dolayı da hep tozlu ve pis görüldüğünden masala kendi ismini verirken, “Sırmalı Pabuç” masalının kahramanı öksüz kız ise annesinin ölümünden dolayı bu ismi almıştır.

Grimm masalının kahramanı olan Aschenputtel masala da ismini verirken, incelemeye aldığım Türk masalı başlığını bu masal için önemli bir motif olan pabuçtan almıştır. Ayrıca burada vurgulanması gereken bu masalın Türkiye’de “Kül kedisi” adı altında da bulunmasıdır, çünkü Türkiye’de de aynı masalın farklı bölgelerde birçok versiyonu bulunmaktadır. (Bakınız Eberhard; Boratav, 1953: 67) Masal araştırmaları konusunda yine önemli bir isim olan Charles Perrault’un masallarla ilgili kitabında ise bu masal “Aschenputtel yada cam papuç” adı altında geçmektedir. (Tomkowiak; Marzolph, 1996: 109) Görülüyor ki hem kahramanın adı hem de pabuç motifi farklı kültürlerde de bu masala ismini verecek kadar önemli rol oynamaktadır.

Aschenputtel’in babasının zengin iken “Sırmalı Pabuç” daki öksüz kızın mal varlığı hakkında bilgi verilmemektedir. Aschenputtel’in annesi hastalanıp ölümünün yaklaştığını his ettiğinde kızını yanına çağırır ve ona öğütlerde bulunur. Kızına inançlı ve iyi olmasını, çünkü o zaman Tanrı’nın her zaman onun yanında olacağını öğütler. Ayrıca kendisinin de gökyüzünden onu izleyip onun yanında bulunacağını ifade eder. Öğütlerini verdikten hemen sonra da ölür. Öksüz kızın annesi ve ölümü ile ilgili bilgi ise verilmez.

Aschenputtel’in babası eşinin ölümünden bir yıl sonra evlenirken, öksüz kızın babası ise daha eşinin toprağı dahi kurumadan evlenir. Babanın kaç ay sonra evlendiği açık olarak belirtilmez.

Her iki masalda da kızlar annelerinin ölümünden dolayı derin bir üzüntü içerisindeyler. Aschenputtel babasının bu evliliği dolayısıyla iki üvey kız kardeşe sahip olurken, öksüz kız

bir üvey kız kardeşe sahip olur. Aschenputtel'e kötü davranan özellikle bu iki kardeş iken, öksüz kıza kötü davranan üvey annesidir. Aschenputtel'in kız kardeşleri dış görünüşleri itibariyle güzel olmasına güzeldirler, ancak içleri kötüdür. Öksüz kızın kız kardeşinin ise hem içi, hem de dışı kötüdür.

Hem Aschenputtel'in hem de öksüz kızın maruz kaldığı kötülükler hemen hemen aynıdır. Aschenputtel ve öksüz kız sabahtan akşama kadar çalıştırılırlar.

Aschenputtel'in babası bir gün kiliseye gittiğinde üvey kızlarına ne istediklerini sorar. Kızlardan biri güzel elbiseler, diğeri ise inciler ve elmaslar istediğini belirtir. Daha sonra kızı Aschenputtel'e aynı soruyu yönelttiğinde, o da eve dönerken şapkasına değen ilk dal parçasını koparıp ona götürmesini ister. Baba eve döndüğünde ise kızlarına hediyelerini verir. Aschenputtel kendi hediyesi olan fındık dalını alır, annesinin mezarına eker ve onu gözyaşlarıyla sular. Fındık dalı ise büyür ve güzel bir ağaç olur. Aschenputtel günde üç kez bu ağacın altına gider, ağlar, dua eder ve her seferinde beyaz bir kuş ağaca konar ve Aschenputtel bir şey dilediğinde, onun dilediklerini aşağı atar.

Öksüz kızın ise yardımına koşan sarı bir inek ve küpeli bir horozdur. Öksüz kız bunlarla birlikte ahırda yattığından adeta can ciğer olurlar. Horoz, öksüz kızı her sabah uyandırıp ona kendisini bekleyen güzel günlerden bahseder, ona böylelikle ümit verir. İnek ise öksüz kıza annelik ederek, onu bal ve kaymak ile besleyerek, adeta anne rolünü üstlenir. Öksüz kız da ona tüm dertlerini, tasalarını aktarır.

Bir gün öksüz kız sarı inek ile birlikte olduğunda bir rüzgar çıkar ve kızın elindeki yumağı alıp gider. Kız yumağın peşinden uzunca bir süre gittikten sonra yumak sonunda içerisinde akça bir ninenin bulunduğu bir kulübeye düşer. Bu ninenin bir de devran aynası vardır, ve bu ayna sayesinde kızın başından geçenleri birer birer görür. Akça Nine öksüz kızın üvey annesinden korktuğunu bilir ve ona: "Üvey anandan korkuyorsan, başımdaki yünden, yapağıdan al, alacağın kadar, yine eğirir, büker, yumak yapıp dökersin önüne!" der. (Güney, 1997: 5) Öksüz kız ise böyle bir şeyi yapamayacağını belirtir ve ağlamaya başlar. Nine onu teselli eder ve üvey annesi onu güldürmese bile, Allah'ın onu bir gün güldüreceğini ifade eder. Akça Nine bunun üzerine kızın yüzünü elleriyle yıkar ve parmaklarından nur damlar. Kız, ninenin duasını da aldıktan sonra eve döner ve evde kıyamet kopar. Çünkü kız öylesine güzelleşmiştir ki, üvey annesi ve babası onun süslendiğini sanır. İnek bile dilleniş de gerçeğı aktarmaya çalışır, ancak yine de kimseyi inandıramaz. Ancak ne gözyaşları ne de kazanla dökülen sular kızın güzelliğini yok edemediğinden, bu sefer de üvey annesi ve kızı ondan bu güzelliğın sırrını öğrenebilmek için yapmadıklarını bırakmazlar.

En sonunda üvey kız kardeşi de yününü alır ve türlü yollarla Akça Ninenin evine varır. Ancak ona öksüz kız gibi ne sevgiyle yaklaşır, ne de şefkatle, tam aksine ona cadı karı diye hitap eder ve ondan öğrendiğini de açıkça belirtir. Sonunda Akça Nine onun da yüzünü elleriyle yıkar yıkamasına, ama aynı zamanda tüm güzelliğinden de eder. Elbette üvey kız kardeşi bundan dolayı da öksüz kızı sorumlu tutar ve ona türlü türlü eziyetler eder. Öyleki sarı inek dahi dayanamaz ve dilleniş, ancak üvey anne buna daha da sinirlenir ve sarı ineğı kasaba yollar. Öksüz kız ne kadar ağlasa da fayda etmez. Kasap tam ineğı kesecekken, bıçağı kesmez. Üçüncü denemesinde de kasabın bıçağı kesmeyince, kasap bunda bir hikmet olduğunu düşünür ve ineğı bırakır.

Görülüyor ki masalın bu kısmında genel olarak büyük farklar mevcut, ancak yine de benzerlikler de bulmak mümkün. Türk masalında iyilikler Akça Nine ve hayvanlardan

gelirken, Alman masalında ise iyilikte bulunan bir insan mevcut değildir. İnsanın yerini insan niteliği taşıyan bir hayvan ve ağaç alır. Ancak Türk masalında da hayvanlar insan niteliğindedir, konuşurlar, yol gösterirler ve neredeyse annelik ederler. Bizde bu hayvanlar inek ve horoz , yani o dönemlerde gündelik hayatın olağan ve de insanlar için çok önemli bir parçası iken, Alman masalında bu bir kuştur. Kuş da yaşantımızın ve de doğanımızın güzel ve de önemli bir parçasıdır, ancak insanlara inek yada horoz gibi faydalı bir hayvan değildir. Kuş birçok Türk ve Alman masalında olduğu gibi Aschenputtel masalında da dünyevi hayatın dışındaki olguları temsil eder. Kuşlar masalarda insanlara yardımcı olurlar, kahramanın duygularını paylaşırlar. Bazı masalarda da bir insan olağanüstü biçimde kuşa dönüştürülür, yada kuşlar birinin ruhunu içinde taşırlar. Aschenputtel masalında da beyaz güvercin Aschenputtel'ı sürekli izler ve onun dileklerini gerçekleştirir, güvercinin dışındaki kuşlar da Aschenputtel'ın yardımına koşarlar. Ayrıca Aschenputtel'ın ektiği ağaç da olağanüstü bir biçimde kendisine yardımda bulunur. Her iki masalda da zor ve kötü koşullarda bulunan kahramanlara hayvanlar ve de bitkiler olağanüstü şekillerde yardımda bulunurlar.

Masalın bundan sonraki kısımlarında da benzerlikler bulmak mümkün. Aschenputtel masalında Kral oğlunu evlendirebilmek amacıyla üç gün süren bir eğlence düzenler ve oğlunun bir eş seçebilmesi için ülkenin bütün güzellerini davet eder. Sırmalı Pabuç masalında ise konaklardan birinde herkesin davetli olduğu bir düğün düzenlenir. Mutlu sona ulaşmak için her iki masalda da bir eğlence, düğün yer almaktadır ve kahramanın bu eğlenceye, düğüne katılması da yine olağanüstü olaylara bağlıdır. Sırmalı Pabuç masalında sarı ineğin yardımları söz konusu iken, Aschenputtel masalında ise ağacın ve kuşların yardımları dikkat çekmektedir.

Her iki masalda da kızların düğüne veya eğlenceye katılabilmelerinin olağanüstü olayların gerçekleşmesiyle mümkün olduğunu belirtmişim.

Sırmalı Pabuç masalında öksüz kızın düğüne katılabilmesi daha kolaydır. Düğüne gidilmesine izin verilmeyen öksüz kız çok üzgündür. Sarı ineğin alnına zamanında bir ağaç perisinin eli değmiştir ve tam o noktada üç tane kıl seğirmiştir. Bunun bir işaret olduğunu düşünen sarı inek ise kıza bunlardan bir tanesini koparmasını ve yakmasını tavsiye eder. Kız bu kıllardan birini yakar ve karşısında bir araba, arabanın içinde de düğünluk eşyalarla dolu bir bohça bulur. Kız giyinir, düğüne katılır, güzelliği ile göz kamaştırır ve düğündeki herkesin dikkatini üstüne çeker.

Aschenputtel'ın eğlenceye katılması ise daha zordur. Onun yerine getirmesi gereken imkansız koşullar vardır. Aschenputtel'de bu eğlenceye katılmak ister, ancak tüm yalvarmalarına karşın önce üvey annesi buna izin vermez, daha sonra ise şartını söyler. Üvey annesi küllerin içine bir tas mercimek döker ve bu mercimekleri iki saat içerisinde toplayıp yine tase koyabildiği takdirde onu da götürüleceğine söz verir. Bunun üzerine Aschenputtel güvercinlere seslenir ve yardım ister. Bütün kuşlar Aschenputtel'ın yardımına koşar ve bir saat içinde iyi mercimekleri ayıklayarak tasın içine atarlar. Aschenputtel mercimekle dolu tası üvey annesine götürür, ancak üvey annesi, nasıl olsa başaramaz diye, bu sefer bir saat içerisinde iki tas mercimek ayıklamasını ister. Aschenputtel yine güvercinlerine seslenir ve yardım ister, tıpkı ilkinde olduğu gibi bütün kuşlar yardımına koşar ve mercimekleri derhal ayıklarlar. Ancak üvey annesi sözünde durmaz, kendi kızlarını alır ve eğlenceye gider. Aschenputtel ise evde yalnız kalır kalmaz annesinin mezarında bulunan fındık ağacının altına gider ve ona şöyle seslenir:

“Ağacım, güzel ağacım
Salla silkele dallarını

Sarayda düğün şenlik var
Saç üzerime altınlarımı!”
(Grimm Masalları 1, 1988: 135)

Bunun üzerine kuş ona altın ve gümüş simlerle işlenmiş bir elbise ve ipek ve gümüş simlerle işlenmiş bir çift iskarpin atar. Aschenputtel elbisesini ve iskarpinleri giyer ve düğüne gider. Öylesine güzel olmuştur ki, görenler onu bir kral kızı sanırlar. Üvey annesi ve kızları dahi kendisini tanıyamazlar. Kralın oğlu ise bütün gece onunla dans eder. Aschenputtel akşam olduğunda evine gitmek ister, ancak kralın oğlu onun kim olduğunu merak ettiğinden evine bırakmak ister. Aschenputtel ondan kaçmayı başarır ve üvey annesi ve kızları gelmeden evine döner, kıyafetlerini çıkarır, annesinin mezarına bırakır ve kuşlar da onları alıp gider. Ertesi gün üvey annesi ve kız kardeşleri gittikten sonra yine aynı olay tekrarlanır, ancak kuşların bıraktığı elbise ilk günküden daha da göz kamaştırıcıdır. Prens bütün gece onunla dans eder, eve gitmek istediğinde ise takip eder ancak yakalayamaz. Üçüncü gün de yine aynı olaylar tekrarlanır, elbise muhteşemdir, iskarpinleri ise tamamen altındandır. Ancak bu sefer prens kızı yine kaçırmamak için bir hileye baş vurur ve merdivenlere zift sürdürür. Aschenputtel’in de sol iskarpini bu ziftlere yapıştırır.

Öksüz kız da katıldığı düğünden dönerken, havuzlu meydan denilen bir yerde pabucunun tekini havuza düşürür ve alamadan evine döner.

Pabucun kaybedilmesi her iki masalın dönüm noktasını teşkil eder. Her iki masalda da kahramanların mutluluğa kavuşması bu pabuca bağlıdır. Ve yine aynı şekilde her iki masalda erkek kahramanlar pabucun sahibini kendilerine eş olarak seçme eğilimindedir. Aschenputtel masalında prens Aschenputtel ile tanışmıştır, onun güzelliğine tanık olduktan sonra pabuç sayesinde sevdiğini aramaya koyulmuştur. Sırmalı Pabuç masalında ise şehzade kızı hiç görmeden aşık olur. Sadece pabucun zarifliğine ve güzelliğine, bir de kızın güzelliği hakkında duyduklarına dayanarak pabuç sayesinde sevdiğini aramaya koyulur. Şehzadenin pabucu bulduğu sırada bir kocakarı bu pabucun sahibini gördüğünü ve onun bir huri, bir peri kadar güzel olduğunu söyler. Bunun üzerine ise şehzadenin yüreğine bir yangın düşer ve pabucun sahibini aramaya başlar. Aschenputtel masalında ise prensin kendisi de bu arama çalışmalarına katılır.

Aschenputtel masalındaki prens ile Sırmalı Pabuç masalındaki şehzade bu konuda hemen hemen aynı sözleri sarf ederler. Sırmalı Pabuç masalındaki şehzade bir gün atını sularken pabucu bulur ve pabuç bu kadar güzelse sahibi kim bilir ne kadar güzeldir diye düşünür. Aschenputtel masalındaki prens ise bu küçük ve zarif iskarpini alır ve kimin ayağına oluyorsa o benim eşim olacak der.

Ayakkabının denenmesi olayı her iki masalda özel bir yer tutar. Ayakkabının deneneceğini duyan Aschenputtel’in üvey kız kardeşleri buna çok sevinirler. Önce büyük kız dener, ancak başparmağını sığdıramaz. Yanı başında duran annesi ise ona bir bıçak verir ve baş parmağını, nasıl olsa kraliçe olduktan sonra yürümesine gerek kalmadığından, kesmesini ister. Büyük kız baş parmağını keser ve prensle birlikte yola koyulur. Ancak yol Aschenputtel’in annesinin mezarının önünden geçer ve mezarın yanına geldiklerinde iki güvercin prene bunun yanlış gelin olduğunu söylerler. Prens ise büyük kızın ayağına baktığında kızın ayağının şiddetlice kanadığını görür ve geri döner. Bu sefer de küçük kız iskarpini dener, ancak onun da topuğu sığmaz ve annesi ona da topuğunu kesmesini öğütler. Küçük kız da topuğunu keser ve yola koyulurlar. Yine mezarın önünden geçtiklerinde ise kuşlar bunun yanlış gelin olduğunu söylerler. Prens baktığında bunun da ayağının kanlar içinde kaldığını görür ve geri döner.

Sırmalı Pabuç masalında ise öksüz kızın evine varıldığında önce üvey anne dener pabucu olmaz, sonra üvey kardeş dener pabucu yine olmaz. Burada ki fark üvey annenin de pabucu denemesinde yatar, yani yine Aschenputtel masalında olduğu gibi ayakkabı asıl kahraman tarafından denenmeden önce iki kişi tarafından denir üçüncü kişinin, yani kahramanın ayağına olur. Ayrıca Sırmalı Pabuç masalında Aschenputtel masalında olduğu gibi ayakkabının denenmesinde herhangi bir hileye başvurulmaz. Ancak her iki masalda da üvey anneler kahramanı pis olduğu gerekçesi ile gizleme eğilimindedirler ve ayakkabıyı denemesini engellemeye çalışırlar.

Sırmalı Pabuç masalında üvey anne kızı gizler ve kız ayakkabıyı giyemeden ağalar gider. Ancak komşuların ağalara bu kızdaki bahsetmesi üzerine ağalar geri döner ve kızın pabucu denemesini ister. Üvey anne yine karşı çıkar, ancak ferman büyük yerden geldiğinden fazla da direnemez. Ağaların ısrarı karşısında üvey anne kızı çıkarır ve ağalar kızın hiç de çirkin olmadığını görürler. Pabuç da öksüz kızın ayağına tıpatıp uyar.

Aschenputtel masalında ise prens Aschenputtel'ın babasına evde başka kız olup olmadığını sorduğunda, babası başlangıçta "hayır" der, ancak sonra Aschenputtel'ı hatırlar ve ondan bahseder. Prens onu görmek isteyince ise üvey annesi engel olmaya çalışır, ancak prens yine de görmek isteyince karşı çıkamaz ve onu çağırır. Aschenputtel iskaripini giyer ve ayağına uyar.

Aschenputtel masalında hileler iskaripinleri giyme sırasında gerçekleştirilirken, Sırmalı Pabuç masalında bu hileler daha sonra yapılır.

Üvey anne öksüz kız yerine kendi kızını gelin diye vermeye çalışır. Gelinciler gelini almaya geldikleri sırada gelinin yüzünü görmek isterler, ancak annesi bunu duymazlıktan gelir. Bunlardan biri duvağı açtığında ise gelinin hiç de anlatıldığı kadar güzel olmadığını görürler. Bunun üzerine ise havuza düşen pabucun tekini sorarlar. Kızın annesi de hileyi ört bas edebilmek için yalan üstüne yalan söyler. İşte o sırada küpeli horoz öksüz kızın tandırda olduğunu bildirir. Tandıra gidip baktıklarında ise düğünde gördükleri o dünya güzeli kızın orada bulunduğunu görürler. Öksüz kız kendisine yapılanları yenge sultana anlatır. Yenge sultan onları cezalandırmak ister, ancak öksüz karşı çıkar. Onlar ellerini eteğini öpmeye kalkınca da izin vermez, kendi eğilip öper onları. Yenge sultanla birlikte yola koyulurlar ve kırk gün kırk gece dillere destan bir düğün yaparlar.

Aschenputtel masalının sonunda da, Sırmalı Pabuç masalında olduğu gibi, gerçek gelin bulunur ve prens ile Aschenputtel evlenmek üzere yola koyulurlar. Gelinle damat kiliseye gittiklerinde ise Aschenputtel'ın omzunda bulunan güvercinler Aschenputtel'ın yanında bulunan kız kardeşlerinin birer gözünü oyarlar, kiliseden çıktıklarında ise sağlam kalan diğer gözlerini oyarlar. Böylece iki üvey kardeş yaptıkları kötülüğün cezasını ölene kadar kör kalarak öderler.

Masallarda korkunç cezalar vardır, ancak intikam yoktur. Kötüler kahraman tarafından hemen hemen hiç cezalandırılmazlar, bunu yapan genelde yan figürler yada dünyevi hayatın dışındakilerdir. (Lüthi, 17) Aschenputtel masalında da kötüler kahramanın kendisi tarafından cezalandırılmazlar. Çünkü masal kahramanlarının iç dünyaları ve duyguları son derece yüzeysel olarak aktarılır.

Görülüyor ki Aschenputtel masalında kötüler cezasını bulurken, Sırmalı Pabuç masalında kahramanın kendisi tarafından affedilirler.

Sonuç

Ülkemizdeki yaygın kanaat Kül kedisi, diğer bir ismiyle Sırmalı Pabuç masalının Alman Aschenputtel masalının bir çevirisi olduğu yönündedir. Halbuki Eberhard ve Boratav, ta 1953 yılında yayınlanan çalışmalarında, bu masalın Türkiye’de bir çok versiyonunu tespit etmişlerdir. Bu masalın Avrupa masalı ile benzerliğine rağmen, çeviri yoluyla bir etkileşime maruz kalmasının, mümkün olmadığı da, çalışmalarında kesinlik kazanmıştır.

Buna rağmen bu iki masal arasındaki benzerliklerin böylesine büyük olması bu masalların birbirinden etkilendiğini açıkça gösteriyor. Masallar göç, ticaret yolları yada savaş dolayısıyla bir ülkeden diğerine geçebilmişlerdir. Aynı masalın birçok ülkede bulunması masalların evrenselliğini göstermektedir. Örneğin Aschenputtel masalı Alman Grimm masalları dışında çeşitli ülkelerde mevcuttur. Bunlardan bazıları ise Finlandiya, İtalya ve İran’dır. Grimm masallarını ve Avrupa içindeki ve dışındaki benzerlerini bir araya getiren *Grimms Märchen International* adlı kitapta çeşitli ülkelere ait 7 masala yer verilirken, bunların arasında Türkiye’deki benzerine değinilmemiştir.

Her ülke masalı kendi kültürüne, gelenek ve göreneklerine adapte ederek kendisine mal etmiştir. Bu sebepten de masallar tüm benzerliklerine rağmen buldukları kültürün etkisi altında kalarak birtakım değişikliklere uğramışlardır. Ancak bu değişiklikler masalların büyümesini yitirmesine sebep olmadığı gibi, ayrı bir anlam da katmış. Çünkü buldukları ülkenin toplumsal, geleneksel yaşantının aynası vazifesi üstlenmişler ve farklı değerlerin farklı kültürdeki yansımaları olmuşlar. Örneğin öksüz kızın kendisine kötülük edenleri her şeye rağmen af etmesi gibi. Bu da yine gösteriyor ki masallar tüm sınırları aşarak kendilerine bir çok yerde sevdirebilmişler ve “anlatım güçlerinden yitirmeden bölgesel, ulusal, kültürel ve dini sınırları aşabilmişlerdir.” (Tomkowiak; Marzolph, 1996: 9) Bu da demek oluyor ki masalları sadece bir ülkenin kültür hazinesi olarak görmenin yanı sıra, ayrıca onları evrenselliğinin ve çokkültürlülüğünün de bir ürünü ve simgesi olarak görebilmenin gerekliliğidir.

KAYNAKÇA

Masallar

Grimm: *Kinder-und Hausmärchen*. Stuttgart: Weltbild Bücherdienst. (Aschenputtel, 70-75).

Grimm Masalları 1. Çeviren: Kâmuran Şipal. İstanbul: Alfa, 1988 (Kül kedisi, 131-148).

Güney, Eflatun Cem: *Masallar*. 4. bsk. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1997 (Sırmalı Pabuç, 1-20).

Masallarla ilgili kullanılan kaynak kitaplar

Eberhard, Wolfram; Boratav, Pertev Naili: *Typen türkischer Volksmärchen*. Wiesbaden: Franz Steiner, 1953.

Lüthi, Max: *Das europäische Volksmärchen*. Bern: Francke, 1974.

Panzer, Friedrich: "Märchen". In: Karlinger, Felix (Hs.): *Wege der Märchenforschung*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1973.

Tezel, Naki: *Türk Masalları 1*. 5. bsk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997.

Tomkowiak, Ingrid; Marzolph, Ulrich (Hs.): *Grimms Märchen International: zehn der bekanntesten Grimmschen Märchen und ihre europäischen und außereuropäischen Verwandten*. Paderborn: Schöningh, 1996.